психологического понятия в эффективный инструмент стратегического управления и важнейший нематериальный актив компании.

Список літератури:

1. *Декларация* «Об ответственном бизнес-партнерстве» – 19.01.2011.

2. *Кицак Т.Г.* Діагностика корпоративної культури та оцінка її впливу на результати діяльності підприємства / Т.Г. Кицак // Проблеми економіки праці, соціально-трудових відносин та соціального захисту населення : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, ДУ НДІ СТВ, 2008. – С.108–117.

3. *Нагорнов А.В. Солнцева М.С.* Исследования социальной ответственности компании// Корпоративные финансы. – 2007. – № 2. – С.112-132.

4. *Петров М.А.* Теория заинтересованных сторон: пути практического применения // Вестник СПбГУ. Сер. 8, 2004. Вып. 2 (16). – С. 51-68.

5. *Тульчинский Г.Л.* Корпоративность как социальная технология и свободы, и ответственности // Философские науки. 2009. - № 3. – С. 25-44

Отримано: 27.03.2012

УДК 339.03:69.033

С.М. Андрощук

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто сутність та передумови побудови системи управління фінансовими ресурсами з метою підвищення її ефективності.

Ключові слова: *фінансові ресурси, система управління фінансовими ресурсами, об'єкт та суб'єкт системи управління фінансовими ресурсами.*

© С.М. Андрощук

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены сущность и предпосылки построения системы управления финансовыми ресурсами с целью повышения ее эффективности.

Ключевые слова: *финансовые ресурсы, система управления финансовыми ресурсами, объект и субъект системы управления финансовыми ресурсами.*

ANNOTATION

The article reviews the nature and conditions of the system of financial management in order to improve its efficiency.

Keywords: *financial resources, financial management system, the object and subject of financial management.*

Специфічні принципи і методи фінансового менеджменту, як самостійної галузі управління сформувались на межі XIX та XX сторіч. З того часу коло розв'язуваних ним проблем постійно розширювалося.

Наприкінці XX сторіччя відбулось поглиблення розвитку традиційних і відокремлення цілої низки самостійних напрямків: інвестиційного менеджменту, стратегічного менеджменту, фінансового аналізу та інших.

В Україні серйозне переосмислення ролі та значення окремих функцій управління підприємством, відбулося лише внаслідок переорієнтації її економіки на використання ринкових методів господарювання.

В умовах загострення проблем збуту продукції, обумовлених відсутністю платоспроможного попиту, наростанням інфляційних процесів і кризи платежів, життєздатність підприємств виявилася поставленою в пряму залежність від уміння їх керівництва маневрувати обмеженими фінансовими ресурсами для виконання фінансових зобов'язань.

Таким чином, саме докорінна зміна умов господарювання викликала практичну потребу переоцінки ставлення до потреб формування і використання фінансових ресурсів підприємств, що, в свою чергу, стало фактором безпосереднього впливу на підвищення ролі фінансового управління як найважливішого елемента загальної системи управління підприємством.

Переважна більшість вчених, які займаються дослідженням проблем управління визначають управління фінансовими ресурсами підприємства як одну з основних функцій фінансового менеджменту.

Серед них І. Бланк, В. Гриньова., В. Ковальов, Д Моляков, В. Терьохін, М. Романовський та інші. Проте в умовах динаміки трансформаційних процесів багато аспектів цієї важливої проблеми диктують потребу подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів удосконалення системи управління фінансовими ресурсами.

Незважаючи на значні досягнення у сфері дослідження проблем, пов'язаних із удосконаленням системи управління фінансовими ресурсами, питання об'єкту та суб'єкту системи управління фінансовими ресурсами, принципи їх взаємодії, моделювання цієї системи та принципів її ефективної роботи, потребують більш повного та всебічного висвітлення.

На сучасному етапі роль фінансового менеджменту постійно зростає. Серед його багатоаспектних проблем, як показує практика, особлива увага менеджерів зосереджується на пошуку шляхів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів та інвестуванні коштів у найменш ризиковані проекти. Акцент робиться на оптимізації структури капіталу та проведеннівиваженої розподільчої політики.

З огляду на це, можна зробити висновок про необхідність розгляду управління фінансовими ресурсами як найважливішої функції фінансового менеджменту. В той же час можливість розгляду управління фінансовими ресурсами підприємства, як самостійного механізму, вбачається нам недоцільним. Це пов'язане з органічною інтегрованістю даної підсистеми з усією системою управління підприємством, її комплексним характером останньої, при якому кожне управлінське рішення робить свій внесок у загальну результативність функціонування підприємства. Дана позиція ґрунтується також на загальному правилі фінансового менеджменту: «завжди треба йти до фінансової стійкості системи в цілому, а не тих чи інших її елементів, підсистем» [1, с. 51].

У загальному підході, сучасні концепції менеджменту можна звести до трьох видів (підходів): процесний, системний, ситуаційний [2, с. 92]. Методологічною основою даного дослідження визначимо системний підхід, що почали застосовувати в теорії управління наприкінці 50-х років XX сторіччя, який ґрунтується на дослідженні будь-якого економічного об'єкта як системи.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує визначення змісту власне поняття «система». Пояснень цьому існує велика кількість: відносно якісних характеристик «система – це комплекс елементів, що знаходяться у взаємодії» (Л. Берталанфі); «система – це множина

об’єктів разом з відносинами між об’єктами та їх атрибутами» (А. Хосен, Р. Фейджин). Формальні визначення поняття «система» будуються переважно на теоретико-множинній мові (М. Месарович, Д. Елліс, Ф. Людвіг, О. Ланге) [3].

З урахуванням сфери та об’єкту дослідження ми будемо розуміти систему, як сукупність взаємопов’язаних та взаємодіючих елементів, кожен з яких робить свій внесок у ефективність функціонування цієї сукупності.

З огляду на це, наприклад, В. Ковальов визначає фінансовий менеджмент як систему ефективного управління фінансовими ресурсами, що є однією з ключових підсистем загальної системи управління підприємством [4, с. 25]. Він вважає, що фінансовий менеджмент являє собою один з самих перспективних напрямів в економічній науці, вдало поєднуючи в собі як теоретичні розробки в області фінансів, управління, обліку, аналізу, так і практичні сконструйовані в його рамках підходи [5, с. 5].

Й. Завадський відмічає, що фінансовий менеджмент – це система управління фінансовими ресурсами підприємства чи організації і здійснення впливу на них за допомогою методів, важелів і інструментів фінансового механізму. Який спрямований на управління рухом фінансових ресурсів і фінансових відносин, які виникають між господарюючими суб’єктами у процесі руху фінансових ресурсів [6, с. 164].

І. Бланк визначає фінансовий менеджмент, визнаючи його як «систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов’язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємств і організацією обороту його грошових засобів» [7, с. 33]. На думку автора фінансовий менеджмент спрямований на забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів у відповідності до задач розвитку підприємства в майбутньому періоді, забезпечення найбільш ефективного використання наявного обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямів діяльності [7]. На нашу думку, дані визначення, взаємодоповнюючи одне одного, досить змістовно характеризують зміст поняття «фінансовий менеджмент».

Іншим аспектом дослідження фінансового менеджменту може бути його розгляд якчастини загальної системи управління підприємством як підсистеми управління фінансовими ресурсами, яка складається з двох елементів: об’єкту та суб’єкту управління.

Необхідно зазначити, що суб'єкт системи управління завжди відіграє активну роль по відношенню до об'єкту. За допомогою сукупності виконуваних ним функцій суб'єкт заставляє процеси, що відбуваються в об'єкті розвиватися у відповідності із заданою програмою. Водночас суб'єкт є похідним від об'єкту управління, адже його зміст і функції визначаються останнім [8, с. 237].

Об'єктом системи управління фінансовими ресурсами підприємства (керованої підсистеми), на наш погляд, є фінансові ресурси підприємства, їх обсяг та структура, складові формування і напрями використання [9, с. 187-190].

Суб'єкт системи управління фінансовими ресурсами підприємства (керуючу підсистему) ми розглядаємо як спеціальну групу людей (окремий менеджер, фінансовий департамент чи фінансова дирекція), яка за допомогою різних форм управлінського впливу забезпечує цілеспрямоване функціонування об'єкту.

Ефективне управління фінансовими ресурсами здійснюється в межах фінансового механізму. Традиційно в структуру фінансового механізму включають п'ять взаємопов'язаних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення [10, с. 316-318].

Для побудови ефективної системи управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно враховувати наступні вимоги:

- існування причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи;

- динамічність, здатність до зміни якісного стану;

- володіння параметром, вплив на який дає можливість зміни протікання економічного процесу.

Задоволення цих вимог здійснюється шляхом визначення системних об'єктів, їх властивостей та зв'язків, що виникають між ними. Системним об'єктом є, по-перше, вхід – те, що змінюється в результаті протікання даного процесу. У системі управління фінансовими ресурсами підприємства – це величина та структура фінансових ресурсів, що були сформовані з метою їх використання в процесі діяльності підприємства. По-друге, вихід – результат чи кінцевий стан процесу. Стосовно системи управління фінансовими ресурсами виходом буде залишкова величина та структура фінансових ресурсів на кінець системного циклу. По-третє, зв'язок, що забезпечує узгодження входу та виходу процесу.

Основний процес перетворює вхід у вихід. Це діяльність суб'єкту управління, що забезпечує функціонування фінансових ресурсів.

Зворотній зв'язок виявляється у роботі, що пов'язана з прийнятим управлінським рішенням, його метою є зближення виходу та моделі виходу.

Звісно, що будь-яка система має певні ознаки, так на думку російського вченого економіста І.Т. Балабанова, «фінансова система є складною, динамічною і відкритою системою» [1, с. 51]. Відштовхуючись від такого визначення, можна зробити висновок про те що система є складною, відкритою, а також адаптивною, динамічною імовірнісною системою.

Саме цей перелік ознак системи управління фінансовими ресурсами підприємства найповніше розкриває її зміст. При цьому складність такої системи полягає у неоднорідності складових елементів із взаємозв'язками у структурному різноманітті елементів системи, динамічності їх поведінки (як в цілому, так і окремих елементів). Відкритою ця система є тому, що є обмін інформацією із зовнішнім середовищем черезвхід і вихід. Через вхід навколишнє середовище впливає на систему, а через вихід система впливає на навколишнє середовище. Адаптивність системи управління фінансовими ресурсами підприємства означає її здатність до самоорганізації, саморегуляції та саморозвитку.

Самоорганізація виявляється у можливості підприємства самостійно забезпечувати підтримку умов функціонування, маючи на увазі самопідтримку обміну фінансовими ресурсами, як всередині підприємства, так і поза ним.

Саморегуляція полягає у тому, що на кожному підприємстві система управління фінансовими ресурсами коригується відповідно до змін умов функціонування. Саморозвиток – це самостійне забезпечення розвитку даної системи [11, с. 118].

Разом з тим для ефективного функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства, на нашу думку, потрібно враховувати наступні принципи:

- законність управлінських дій;
- доцільність прийняття рішень по управлінню фінансовими ресурсами підприємства;
- ефективність прийнятих управлінських рішень;
- врахування суб'єктами управління кон'юнктури ринку та ризику;
- максимізація рентабельності.

Підсумовуючи вищевикладене, можна схематично відобразити систему управління фінансовими ресурсами підприємства таким чином (рис. 1)

Рис. 1. Система управління фінансовими ресурсами підприємства

Істотний влив на систему управління фінансовими ресурсами здійснюють форми власності господарюючих суб'єктів: існують відмінності функціонування системи управління підприємств державної та недержавної форм власності. Перш за все, вони проявляються у відмінностях організаційних і управлінських структур, джерел формування і витрачання ресурсів. Вагомим джерелом фінансових ресурсів державних підприємств є державне фінансування, яке забезпечує їх певний, не завжди достатній рівень, тоді як підприємства недержавних форм власності забезпечують власні потреби в ресурсах переважно самостійно.

Таким чином, система управління фінансовими ресурсами характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізаціїструктури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в теперішньому і майбутньому періодах. Звідси, удосконалення системи управління фінансовими ресурсами постає одним з ключових факторів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Від нього залежить стабільне функціонування, динамічний розвиток, ринкова позиція підприємства тощо. За цих умов необхідною є наукова організація роботи з управління фінансовими ресурсами, яка забезпечить високий рівень прийняття оптимальних управлінських рішень.

Перспективами подальших досліджень є розробка методичних підходів до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами.

Список літератури:

1. *Балабанов И.Т.* Основы финансового менеджмента: учеб. пособ. / И.Т. Балабанов – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 528 с.

2. *Месарович М.* Общая теория систем: математические основы / М. Месарович, Я. Такахара. – М., 1978. – 366 с.

3. *Ковалёв В.В.* Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалёв. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 768 с.

4. *Ковалёв В.В.* Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалёв. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 512 с.

5. *Бланк И. А.* Основы финансового менеджмента : у 2-х т. / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – Т. 2. – 512 с.

6. *Фінанси* підприємств : підруч. / керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460с.

Отримано: 27.03.2012

УДК 339.03:69.003

В.В. Бусарєв

МІСЦЕ ВНУТРІШНЬОГО ОПЕРАЦІЙНОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ОРГАНІЗАЦІЯХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

АНОТАЦІЯ

У статті, по суті, узагальнені і систематизовані погляди на аудит як найважливішу форму внутрішнього контролю для будь-якого господарюючого економічного суб'єкта (незалежно від форми його власності). В результаті проведеного дослідження було визначено власну точку зору на можливості організації та проведення операційного аудиту, розкривши його істотні переваги для системи управління. Увагу в статті зосереджено на принципових відмінностях внутрішнього господарського контролю від операційного аудиту та подано функціональні поради для вдосконалення процесів контролю на підприємстві незалежно від форми власності.

Ключові слова: *аудит, внутрішньо-господарський контроль, фінансовий контроль, фінансово-господарська діяльність.*

© В.В. Бусарєв